
Criminografische informatie

DE EVOLUTIE VAN DE PENITENTIAIRE BEVOLKING IN BELGIË 1974-1991

Samenstelling van de gevangenisbevolking, opsluitingen
en modaliteiten die een einde maken aan de opsluiting

W. Depreeuw en N. Lauwers*

De eindejaarsbevolking (EJ) geeft een kwantitatief en kwalitatief beeld van de resultaten van een telling die elk jaar wordt uitgevoerd op 31 december. Het voordeel van deze voorstelling is dat men de reële bezetting van elke instelling kent en ook de samenstelling van de globale opgesloten bevolking. Zo bedroeg het aantal opgesloten in alle Belgische gevangnissen samen (eind 1991) 6311 eenheden.

Een ander beeld bekomt men door de *doorstroming* per jaar te bekijken (*TOPOP*) d.w.z. het totale aantal opsluitingen in de penitentiaire instellingen. Dit laat toe de omvang van elke groep te bepalen en hun aandeel in het geheel. Zo bedroeg het aantal personen dat in 1991 in Belgische penitentiaire instellingen werd opgenomen 18.221.

Om *tendensen en ontwikkelingen* te reconstrueren moet een langere periode bekeken worden. In de mate dat er cijfers beschikbaar waren is gewerkt met gegevens van 1974 tot 1991. Er werd gebruik gemaakt van cijfers gepubliceerd in het *Bulletin van het Bestuur der Strafinrichtingen*, de vijfjaarlijkse verslagen en jaarrapporten beschikbaar gesteld door de Dienst Individuele Gevallen. Om de evolutie te schetsen voor de verschillende categorieën werden indexen en percenten berekend (*Index-Percent*).

Dit overzicht wordt in twee delen weergegeven. Het eerste geeft een kwantitatief beeld en de evolutie van de verschillende opgesloten groepen, het tweede de modaliteiten waarop een einde aan de opsluiting wordt gemaakt en hun ontwikkeling gedurende de beschouwde periode.

---

* N. LAUWERS is Doctor in de Rechten en als Inspecteur-Generaal verbonden aan het Bestuur der Strafinrichtingen.

W. DEPREEUW is als socioloog en Doctor in de Criminologie verbonden aan het Bestuur der Strafinrichtingen, dienst Studiën en Algemene Zaken.

A. De evolutie van de opnames

I. TOTAAL, VERDELING NAAR GESLACHT EN NATIONALITEIT

1. Evolutie van het jaarlijks volume van opsluitingen (TOPOP) en de dagpopulatie (EJ)

Het aantal personen dat jaarlijks in de strafinrichtingen opgesloten wordt schommelt rond de 20.000. Het laagste aantal kwam voor in 1988 met 17.308 en een maximum werd bereikt in 1983 (22.670). Er is dus een fluctuatie van index 28 (N=5362). Het totale volume van opsluitingen nam progressief toe tussen 1974 en 83/84, vanaf 1984 doet zich een afname voor. Tussen 1987 en 1991 schommelt de index tussen 96/90 van het aantal bereikt in 1974. Opvallend is de opeenvolgende toename en afname die zich tussen 1987 en 1991 voordoet.

Een ander beeld toont ons de evolutie van de dagbevolking (EJ). Een minimum 5671 werd geteld in 1980, een maximum 6702 in 1989. De index illustreert dat het verschil tussen de hoogste en laagste dagpopulatie 17 bedraagt, in absolute getallen 1031 personen. Over de langere periode valt vast te stellen dat er zich aanzienlijke verschillen voordoen nl. 1975-76 (index -8), 1980-81 (index +7), 1989-90 (index -13) om in 1991 opnieuw (index +6) toe te nemen.

2. Verdeling naar geslacht

In 1991 (EJ) waren er 5963 (94.4%) mannen opgesloten en 348 (5.5%) vrouwen. Sinds de aanvang van de beschouwde periode is het aandeel van vrouwelijke gedetineerden relatief beperkt gebleven (max. 5.5%, min. 3.7%). Toch is hun aantal toegenomen (min. N=181, max. N=348), vooral de sprong die zich voordeed tussen 1980-81 (index +22/N=51) is opvallend, sindsdien overtreffen ze onafgebroken de index 100, met als hoogste scores 1987 (index 133), 1988 (index 128) en 1989 (index 137). Na een daling in 1990 wordt in 1991 het hoogste cijfer sinds 1974 bereikt een stijging met N=66, index +28.

3. Verdeling volgens nationaliteit

Er waren eind 1991 (EJ) 3985 (63.1%) opgeslotenen met een Belgische en 2326 (36.8%) met een vreemde nationaliteit. In de beschouwde periode deed zich een constante stijging voor van het aantal gedetineerden met een niet-Belgische nationaliteit. In 1989 is hun aantal meer dan verdubbeld (index 204), in 1988 maken ze 33% van de opgesloten bevolking uit. Na een opmerkelijke daling in 1990 stijgt het aandeel van vreemdelingen in de strafinrichtingen in 1991 tot bijna 37%, het hoogste cijfer dat in de beschouwde periode werd bereikt (N=+511, index 223).

II. BIJZONDERE GROEPEN

1. Veroordeelden (EJ, 1991, 44%)

Een eerste vaststelling is dat het aandeel van de veroordeelden in de EJ populatie na een toename in 1989-1990 opnieuw sterk afgenomen is tot 44% of 2777 eenheden. Het laagste niveau dat in de beschouwde periode voorkwam was ongeveer 40% (76-77). Van het totale aantal opsluitingen (TOPOP) waren er 24% (1991) veroordeelden, het maximum bedroeg 32.4%, het minimum 19.6% (1988).

De evolutie over de onderzochte periode is treffend:

- tussen 1974 en 1979 situeert het aandeel van de veroordeelden (TOPOP) zich vrijwel onafgebroken rond 30%, vanaf 1979 zet zich een daling in die, na een dieptepunt in 1988 (19%), nadien tot 24% opklimt (index 71-75);
- tot 1990 kon gesteld worden dat veroordeelden de trend vertoonden om een wisselend procent (39-53%) van de dagpopulatie uit te maken (EJ). Sinds 1986 is er een uitgesproken toename, in 1989 wordt 50% bereikt en 1990 bevestigt dit, 53% van de opgesloten populatie bestond dan uit veroordeelden, 1991 toont een duidelijke terugval van deze tendens.

Deze kwantitatieve evolutie van de homogene groep 'veroordeelden' sluit belangrijke verschillen in wanneer we de onderscheiden deelgroepen van nabij bekijken. De meest in het oog springende vaststelling is de differentiële ontwikkeling naargelang de duur van de opsluiting. De gegevens laten toe twee categorieën te onderscheiden: straffen beneden en boven één jaar.

a. Straffen met een duur langer dan een jaar

De hiernavolgende gegevens betreffen de periode 1985-1991 en er wordt gebruik gemaakt van gemiddelden van de dagpopulatie (GP). We rangschikken de verschillende subgroepen naargelang hun stijgingsritme en geven dan de verdere analyse.

1. In 1991 zijn er meer dan tweemaal zoveel *levenslang gestraften* in de penitentiaire inrichtingen aanwezig, vergeleken met 1985. De index steeg +111 en dit betekent een aangroei van 123 personen. Ze maken nu 3.7% uit van de gemiddelde dagbevolking;
2. gedetineerden met *correctionele straffen +5j.* vertoonden tot 1990 het hoogste stijgingsritme (index +88). In 1991 is er een afname (71 personen), ze maken nu 11% uit van de gemiddelde bevolking;
3. het aandeel van de *correctionele straffen tussen 3 en 5 jaar* nam sinds 1985-1990 gestadig toe. Een daling ingezet in 1990 zet zich in 1991 door. Ze maken nu 10% uit van de gemiddelde dagbevolking;
4. *tijdelijke criminele straffen* maakten in 1991 3.9% uit van de gemiddelde dagpopulatie. Na een continue stijging tussen 1985 en 1990 doet zich in 1991 een daling voor (N=10);
5. het aantal *correctioneel veroordeelden met straffen van 1-3 jaar* steeg tussen 1985-1990 met 115 eenheden (index +13). Hun procentueel aandeel in de gemid-

delde dagbevolking nam toe met 1.5%, hun aantal daalt in 1991 met 177 eenheden (index -21).

b. Straffen met een duur minder dan één jaar

Hun aandeel vertoont in de eindejaarspopulatie (EJ) tussen 1974-1991 een aanzienlijke daling, ze nemen met 909 eenheden af, de index daalt -78.8 en hun procentueel aandeel gaat van 37% naar 3%.

Gerangschikt volgens de omvang van hun afname zijn voor de periode 1985-1991 op basis van de gemiddelde dagbevolking (GP) volgende subgroepen te onderscheiden in de categorie der gestraften met minder dan één jaar:

1. straffen -1 maand (GP) index -68, -0.43%, -N=28;
2. straffen van 1-3 maanden (GP) index -63, -0.74%, -N=49;
3. straffen van 6 maanden tot een jaar. Hier daalt de index tot 50 en is er een procentuele afname van 2.1%. Er waren 142 opgesloten van deze groep minder in 1991 dan in 1985;
4. straffen van 6 tot 3 maanden. In de dagpopulatie (GP) daalt hun aandeel met index 45 en 0.97% in de periode tussen 1985-1991. Het betreft 66 personen.

c. De evolutie van de strafduur nader bekeken

Deze cijfers schetsen ons een beeld van de ontwikkeling die zich in de samenstelling van de penitentiaire bevolking heeft voorgedaan. Onze gegevens laten toe op twee manieren deze tendenzen verder te analyseren.

Allereerst gaan we na hoe de groep van de veroordeelden evolueerde, globaal en in zijn samenstelling. In de periode 1974-1990 steeg het aandeel van de veroordeelden in de dagpopulatie (EJ) met 243 eenheden (+6.7% / index +8) en maakt nu 53% ervan uit. In 1991 daalt het aantal veroordeelden vergeleken met 1991 aanzienlijk, in de EJ populatie zijn er 367 minder (index -13, percent -9%). 1989 en 1990 blijken dus eerder uitzonderlijk te zijn geweest. 1991 sluit aan bij de vroegere tendens.

Belangrijk is echter de vaststelling dat, zoals hoger weergegeven, de veroordelingen tot vrijheidstraffen langer dan 3 jaar voor de toename zorgen. Alle straffen beneden één jaar zijn beduidend minder vertegenwoordigd. Betekenisvol zijn echter de wijzigingen die deze groep onderging. Het aantal veroordeelden met straffen langer dan een jaar steeg met 834 eenheden sinds 1974 (index +63). Aanvankelijk maakten ze 57% van de categorie der veroordeelden uit, nu 85%.

Het aantal gedetineerden met straffen die minder dan een jaar bedragen daalde met 909 eenheden (index 86), van de totale groep van de veroordeelden maken ze nog slechts 2.8% in plaats van 37.5% uit.

Uit het totale volume der opgesloten is het volgende te weerhouden. In 1991 werden er tweemaal zoveel (index 200) personen opgenomen met straffen langer dan een jaar dan in 1974. Hun aantal bedroeg 437 en ze vertegenwoordigen 2.39% van de jaarlijkse opnames. Hoewel we hoger vaststelden dat veroordelingen van minder dan 1 jaar afnemen (gemiddeld), zien we dat deze afname zelf een gedifferentieerd beeld vertoont. Hoe korter de strafduur, hoe groter de daling.

2. Beklaagden en niet definitief veroordeelden (EJ, 1991, 32%)

Het aandeel van deze subgroep bedroeg in 1974 1403 of 22% van de EJ bevolking. Piekjaren waren 1983 en 1986 met 32%. Sinds 1986 daalde het aantal beklagden in de dagpopulatie met 7% tot 25.1% in 1990. 1991 vertoonde een toename die hun aandeel tot een piekjaar maakte (index +40, N=567). Hun percentage bedraagt nu opnieuw 32%.

Het procentuele aandeel van beklagden op jaarbasis (TOPOP) bedraagt minimum 39.4% (1977) en maximum 46.4% (1981/1985/1987). Een constante stijging doet zich voor tot 1987, vanaf dat ogenblik begint zich een daling af te tekenen. Deze afname volgt, maar aan een trager ritme, de evolutie van het totaal aantal opsluitingen behalve in 1990 waar de terugval meer uitgesproken is (index -9, -2%). 1991 zet deze ontwikkeling verder (index -5, -4%, N=-471).

3. Geïnterneerden (EJ, 1991, 11.7%)

Wanneer we de periode tussen 1974 en 1991 in beschouwing nemen, stellen we vast dat er actueel minder personen uit hoofde van de interneringsmaatregel in de penitentiaire instellingen en inrichtingen tot bescherming van de maatschappij verblijven dan voorheen (EJ). Hun aantal bedroeg in 1974 933, in 1991 waren dit er 739. Een dalende trend ligt, zij het met enkele schommelingen, voor de hand. Nooit meer werd het niveau van het referentiejaar (1974) bereikt. Tot 1982 situeert dit zich rond index 80, in de periode 1983-1991 tussen index 70 en 80. Procentueel toont zich een daling van het aandeel van deze groep van 15 naar 12% in de dagbevolking. In 1991 waren er 24 geïnterneerden meer dan in 1990.

Gaan we echter na op welke wijze het totaal aantal opsluitingen wegens een interneringsmaatregel evolueert, dan zien we volgend beeld. In de loop van het jaar 1974 werd aan 497 personen de internering opgelegd. Dit aantal stijgt en bereikt in 1978 zijn hoogste piek (583), vanaf dat ogenblik daalt het gestaag tot 258 in 1989. In 1990 werden er echter opnieuw meer personen (+61) geïnterneerd, in 1991 27 minder dan het jaar voordien.

De volgende interpretatie van deze ontwikkeling over de langere periode lijkt plausibel. Aan minder personen wordt een interneringsmaatregel opgelegd (daling van het aantal opsluitingen per jaar TOPOP) maar daar het aantal geïnterneerden relatief stabiel is, blijkt dat de duur van de internering toeneemt (aandeel in de dagpopulatie EJ).

4. Landlopers (EJ, 1991, 7.3%)

Er waren op het einde van 1974 919 personen opgesloten wegens landloperij (EJ). Tussen 1974-78 stijgt het aantal opgesloten landlopers en bereikt een maximum van 1055 in 1977. Vanaf 1979 daalt hun aantal, onafgebroken van 15% tot 7.3% van de dagpopulatie. In 1991 verblijven er 465 landlopers in de penitentiaire instellingen en dit is ongeveer de helft van in 1974. Hun aandeel in het totaal aantal jaarlijkse opsluitingen toont een analoge ontwikkeling.

5. *Vreemdelingen opgesloten uit hoofde van de wetgeving op het verblijf*
(EJ, 1991, 4.04%)

Het aantal personen met een niet-Belgische nationaliteit dat opgesloten wordt in afwachting dat de bevoegde administratie een beslissing neemt m.b.t. hun verblijf in het land is aanzienlijk toegenomen. Hun aandeel in de dagpopulatie (EJ) vernegeenvoudigde in 1991 (28/1974-255/1991, index 910, 4.04%). Waar hun aandeel meestal bescheiden bleef, is de quasi verdubbeling van hun aantal in 1991 het meest treffend. Deze evolutie is nog meer uitgesproken wanneer de categorie vanuit het aantal jaarlijkse opsluitingen wordt bekeken. Van 307 opsluitingen in 1974 neemt dit aantal toe tot 4209 (index 1371), hun percentage nam toe van 1.6 tot 23.10%.

6. *Minderjarigen* (EJ, 1991, 0.22%)

Er verbleven in 1974 13 minderjarigen in de strafinrichtingen op het einde van het jaar (EJ), op jaarbasis bedroeg het aantal opsluitingen 716. In 1991 waren het er respectievelijk 14 (EJ) en 454 (TOPOP).

Het is vooral tussen 1980-86 dat gebruik gemaakt wordt van artikel 53 om minderjarigen in strafinrichtingen voor volwassenen onder te brengen. In 1984 bereikt het aantal opnames het maximum (N=1420, index 198), het hoogste aandeel in de dagbevolking toont 1985 (index 292, n=38). Sinds 1988-89 daalt het aantal tot beneden het niveau van de beginperiode. 1990 illustreert echter dat deze ontwikkeling niet onomkeerbaar is want opnieuw doet zich een stijging voor van de opsluitingen met 27 eenheden (3%, index +3). In 1991 is er echter opnieuw een daling met 68 opsluitingen (index 63, 2.4%) op jaarbasis maar een hoger aantal in de EJ populatie.

III. SYNTHESE EN BESLUIT – HET PROFIEL VAN 1991

1. *Algemeen*

1. In de door ons beschouwde periode is de dagpopulatie (EJ) niet spectaculair gewijzigd maar toch komen er aanzienlijke schommelingen voor. Zo bedroeg het hoogste cijfer 6702 (1989) en het laagste 5671 (1980). Dit betekent een verschil van 1031 opgeslotenen. In 1990 was er een sterke daling te zien, in 1991 werd deze grotendeels ongedaan gemaakt.

2. Het volume opsluitingen (TOPOP) bereikte haar maximum in 1983 met 22.670 eenheden, het minimum in 1988 met 17.308. Na een daling in 1990 heeft ook hier 1991 een sterke stijging te zien gegeven.

3. Over de ganse periode beschouwd stijgt het aandeel van de vrouwelijke gedetineerden zeer geleidelijk (+32%). In verhouding tot de totale bevolking maken vrouwen nu meer dan 5% van de dagpopulatie uit. 1991 accentueert deze stijgende trend.

4. In de bestudeerde periode verdubbelde het aantal opgesloten vreemdelingen (EJ) van 16 tot 36%. Tussen 1987 en 1990 is er een zekere stabilisatie, 1991 vertoont een explosieve toename.

2. Trends in de categorieën in volgorde van hun aandeel in de dagpopulatie

1. Het aantal veroordeelden in het geheel van de opsluitingen neemt in de beschouwde periode af (index -25, 6%). In de eindejaarsbevolking blijft hun aandeel (schommelend) stabiel. Dit wijst op de uitvoering van langere straffen (index 95, 44%).

2. Van 1974 tot 1981 neemt het aantal beklaagden toe tot 30% van de eindejaarspopulatie. Tussen 1982 en 1988 stagneert hun aandeel op 30% om gedurende 1989 en 1990 te dalen en in 1991 te stijgen tot één van de hoogste niveaus in de beschouwde periode. De populatie op jaarbasis illustreert de afnemende trend. In 1991 wordt het laagste aantal beklaagden opgesloten in de beschouwde periode. Beide indicaties wijzen op een geringer aantal preventieve hechtenissen maar een langere duur van de opsluiting.

3. De dalende trend die de internering kenmerkt zet zich constant door. Nog ongeveer de 60% van het vroeger aantal krijgt jaarlijks deze maatregel opgelegd. Hun aandeel in het totaal aantal opsluitingen is miniem, (1,6%). Van de dagpopulatie blijven ze echter 12% uitmaken. Aan minder personen wordt gedurende een langere tijd de interneringsmaatregel opgelegd.

4. Landlopers. Zeer gelijklopend doet zich tussen 1974 en 1991 een afname voor van het aantal opgesloten landlopers, zowel in de dagbevolking als wat het jaarlijks aantal opsluitingen betreft.

5. Vreemdelingen. Gedetineerden van een niet-Belgische nationaliteit zijn onbetwistbaar de grootste groeiers in de strafinrichtingen tussen 1974 en 1991. Een stijging met 3902 eenheden op jaarbasis (index 1371, +22%) en een toename van 227 personen (EJ index 910, +3,6%) illustreren dit in voldoende mate. Op te merken valt dat 1991 een betekenisvolle rol in deze toename heeft gespeeld.

6. Minderjarigen. Sinds in 1988 het aanvangsniveau (EJ) van 1974 werd bereikt viel het aantal opgesloten minderjarigen verder terug in 1989 (N=5) maar steeg het opnieuw in 1990 (N=9). Deze geringe aantallen mogen echter niet uit het oog doen verliezen dat het in 1991 nog altijd om 454 opsluitingen ging.

B. Evolutie van de modaliteiten die een einde maken aan de opsluiting

I. MODALITEITEN VAN VRIJLATING

Voor deze analyse werd van volgende cijfergegevens gebruik gemaakt:

1. De absolute cijfers betreffende de vrijlatingsmodaliteit (*TOTVRIJ*);
2. Van deze vrijlatingsmodaliteiten werden indexen en percenten berekend en dit met als referentiejaar 1974. De evoluties werden altijd nagegaan van 1979 tot 1991, maar indien het mogelijk was voor de ganse periode 74-91 (*Index, %*).

De vrijlatingsmodaliteiten kunnen op volgende wijze ingedeeld worden:

- *strafeinde*: wanneer de straftijd verlopen is of de reden wegvalt die tot het opleggen van de vrijheidsberoving aanleiding gaf (1991, n=2064);
- *genade*: de betrokkene of anderen voor hem kunnen erom verzoeken (N=19) of ze kan collectief verleend worden op initiatief van de Koning, n.a.v. een bijzondere gebeurtenis zoals verjaardag, bezoek van een staatshoofd of zoals

---

recent om de overbevolking in de penitentiaire inrichtingen te bestrijden (1991, N=358);

– *voorwaardelijke invrijheidstelling*: na 1/3 van de straf ondergaan te hebben (2/3 voor recidivisten) kan de veroordeelde in vrijheid worden gesteld, mits hij akkoord gaat om zich aan bepaalde voorwaarden te houden. In sommige gevallen wordt, alvorens men een voorwaardelijke invrijheidstelling krijgt, een voorlopige vrijlating toegekend. Deze maatregel wordt door de Minister van Justitie genomen, m.n. de uitvoerende macht, en is een wijze van strafuitvoering (1991, N=1198);

– *voorlopige invrijheidstelling*: wordt door de Minister verleend om bijzondere redenen. Deze maatregel kan opnieuw ingetrokken worden wanneer de reden van toekenning vervalt of wanneer het beoogde doel niet wordt bereikt.

- individueel specifieke redenen (1991 N=20);
- in het vooruitzicht van het toekennen van een genademaatregel (1991 N=2805);
- aan vreemdelingen met het oog op verwijdering uit het land (1990, N=373);
- *landlopers*: opheffen van de opgelegde maatregel voorzien in de Wet van 1891 (1991 N=1163);
- *geïnterneerden*: opheffen van de maatregel voorzien in de Wet van 1964 (1991 N=425);
- *vreemdelingen* opgesloten ter beschikking van de openbare veiligheid wanneer de vrijheidsberoving een einde neemt (1991 N=4107);
- *beklaagden*: wanneer het onderzoek niet langer de opsluiting vereist of geen grond meer heeft (1991 N=3424).

(Niet in aanmerking genomen: landlopers ontslagen in beroep, en personen opgesloten onder een bevel tot medebrenging).

II. ANALYSE VAN DE VERSCHILLENDE CATEGORIEËN

1. Strafeinde

Het uitboeten van de volledige straf als modaliteit die een einde maakt aan de vrijheidsberoving verliest aan belang. Vanaf 1977 zet zich een dalende trend in die in 1988 zijn laagste niveau bereikt (index 10, 4.2%). In 1989 doet zich een stijging voor, gevolgd door een daling in 1990 tot op een vierde van het oorspronkelijke aantal. In 1991 betekent het uitzitten van de straf voor 28% het einde van de vrijheidsberoving.

2. Genade

Tussen 1979 en 1986 werd er meer van het toekennen van genade gebruik gemaakt. Het toekennen van genade aan individuele personen is in het geheel van de modaliteiten niet zo belangrijk omdat zelfs, in de periode waar het hoogste niveau wordt bereikt het slechts over 68 (1982) en 69 (1983) gevallen gaat (1991 0.09%, index 271).

Tussen 1980 en 1989 werd er herhaaldelijk collectieve gratie verleend. In 1980 konden 924, in 1984 238 en in 1985 478 veroordeelden van deze toekenning ge-

---

nieten. De schommelingen die zich in de beschouwde periode voordoen, o.a. slechts 4 in 1984 en 3 in 1987, tonen echter aan dat het een uitzonderlijke maatregel betreft die genomen wordt n.a.v. specifieke gebeurtenissen of om bijzondere redenen. De toekenning vertoont dus per definitie een grillig patroon.

3. De voorwaardelijke invrijheidstelling (V.I.)

Het aantal toekenningen van voorwaardelijke invrijheidstellingen neemt tussen 1983 en 1991 gestadig toe. Terwijl het totaal volume van de opsluitingen geringe schommelingen vertoont (indexverschil max. 28) zien we hier een progressieve stijging van het toekennen van V.I.'s tot het dubbele van zijn oorspronkelijk aandeel index 189 (1988) en 220 (1990), 195 (1991).

Wanneer we de voorwaardelijke invrijheidstelling koppelen aan de evolutie van het aantal veroordeelden dan stellen we volgende tendens vast. Waar beide ontwikkelingen in 1979 nog vergelijkbaar verlopen, groeien ze vanaf 1983 duidelijk uit elkaar. Het aantal veroordeelden blijft relatief stabiel (EJ), en neemt af in de TOPOP, terwijl het toekennen van de V.I. gestadig toeneemt. Geplaatst binnen het totale volume opsluitingen is dit een duidelijk gegeven, tegenover de groep veroordeelden is deze ontwikkeling onmiskenbaar.

4. De voorlopige invrijheidstelling

Van het toekennen van voorlopige invrijheidstelling met het oog op de toekenning van genade werd in de periode 79-91 steeds meer gebruik gemaakt (uitz. 1985). In '83 en '84 gebeurt dit zeven keer meer dan in 1974, in '88 en '90, resp. 17 (3974) tot 15 (3517) keer. Vergeleken met de evolutie van het aantal opsluitingen en de groep der veroordeelden valt het volgende vast te stellen. Wanneer we er rekening mee houden dat de totale populatie (TOPOP) niet spectaculair toeneemt, het aandeel van de veroordeelden schommelt en in de totale populatie zelfs daalt (I-24), dan is het overduidelijk dat deze maatregel een belangrijk instrument is geworden om de gevangenisbevolking te reguleren.

5. Vrijlatingsmaatregelen van toepassing op vreemdelingen

Het is noodzakelijk om een onderscheid te maken tussen opgesloten met een vreemde nationaliteit en niet-Belgen die van hun vrijheid werden beroofd op basis van de wetgeving op de vreemdelingen. De eerste groep kwam hoger aan bod. Het toekennen van een voorlopige invrijheidstelling met het oog op verwijdering uit het land vertoont een quasi-verdubbeling sinds 1974 (1991 index=172, N=373). Deze modaliteit maakt actueel 1.5 à 2% uit van het aantal vrijlatingen en ondanks enkele schommelingen vertoont ze een vrij stabiel patroon. Vreemdelingen opgesloten ter beschikking van de openbare veiligheid worden door opheffing van deze maatregel in vrijheid gesteld. Dit gebeurt in 1991 zeven keer meer dan in 1974 (1991, index=786, N=4107). Deze groep maakte in 1991 20% van de invrijheidstellingen uit en in de beschouwde periode is hij aanzienlijk toegenomen.

6. Landlopers

De opname van landlopers in penitentiaire inrichtingen toont sinds 1981 een onafgebroken dalende trend (1991, index=48, N=1163). Tussen 1981 en '91 nam hun aantal met index 44 af en halveerde vrijwel. Toch blijkt dat de oorzaak hiervan het minder opleggen van de maatregel is en niet de verhoging van het aantal opheffingen. Het volume van de vrijlatingen volgt zeer getrouw dat van de opsluitingen. Het opheffen van maatregelen t.o.v. landlopers maakt nu 5.6% van het totaal aantal vrijstellingen uit.

7. Internering

De interneringsmaatregel kan opgelegd worden door een onderzoeksgerecht, een vonnisgerecht en door de Minister van Justitie. Een speciaal daartoe opgerichte commissie beslist over de uitvoering van de interneringsmaatregel en de eventuele invrijheidstelling. Het aantal opgeslotenen onder toepassing van de wet tot bescherming van de maatschappij is over gans de beschouwde periode met index 38 gedaald (1991 425, index 62, 2.07%). De cijfergegevens laten toe drie fasen te onderscheiden: '74-'78 een stagnerend aantal, '78-'84 een daling met index 19 en '84-'90 geeft een dieptepunt te zien in 1989 (index -20) maar 1990 vertoont opnieuw een stijging gevolgd door een nieuwe daling in 1991. Samengevat: er is een tendens tot daling maar deze tekent zich slechts geleidelijk en eerder voorzichtig af. Het aandeel van de vrijlating van geïnterneerden is sinds 1978 vrij stabiel en situeert zich tussen 2 à 3% van het globale volume vrijlatingen.

8. Beklaagden

Het aandeel van de opheffing van de voorlopige hechtenis als vrijlatingsmodaliteit geeft een stijging te zien tot 1984 (index +43). Sindsdien tekent zich een afname af tot op of beneden het niveau van het referentiejaar 1974. Maximaal 25% en minimaal 16% van het totaal aantal vrijlatingen betreft personen die wegens onderzoeksredenen van hun vrijheid worden beroofd en nadien vrijgelaten worden wanneer hun onderzoek dit niet meer vereist of er geen grond meer voor is.

9. Oneigenlijke modaliteiten van strafeinde

Overlijden: in de periode tussen 1974 en 1991 bedroeg het hoogste aantal overlijdens 36 (1981) en het laagste 14 in 1988. De evolutie van overlijden vertoont schommelingen met als hoogste index 112 (81) en als laagste 43 in 1988. In 1991 overleden 30 personen tijdens de opsluiting, dit is een lichte stijging vergeleken met 1990 (N=+2).

Zelfmoord: in 1974 werden er 6 zelfmoorden geregistreerd in de Belgische gevangenissen, in 1991 16. Na een onafgebroken toename en stabilisering (1982-89) op een relatief hoog niveau vergeleken met 1974 is het aantal zelfmoorden in 1991 het hoogste dat in de beschouwde periode bereikt werd.

Ontvluchtingen: na eerst te dalen doet er zich in 1978 een stijging voor om in 1989 en 1984 bijna driemaal het oorspronkelijke aantal te bereiken. Sindsdien stagneert dit cijfer op een iets lager niveau.

III. SYNTHESE EN BESLUIT – EEN PROFIEL VAN 1991

1. Algemeen

Tijdens de bestudeerde periode hebben zich duidelijke ontwikkelingen voorgedaan in de wijze waarop een einde wordt gemaakt aan de vrijheidsberoving. Schematisch zijn ze in volgende categorieën onder te brengen:

1. dalers;
2. groeiers;
3. genademaatregelen;
4. stabiel-schommelende modaliteiten.

2. Dalers

Het *uitboeten van de straf*, het opheffen van de interneringsmaatregel en landloperij verliezen aan belang als modaliteit waarop men de strafinrichting verlaat. Deze vaststelling verbergt echter gedifferentieerde realiteiten. Uit de gegevens betreffende de veroordeelden weerhielden we het feit dat het globale aantal weliswaar stabiel/daalt maar het aandeel van langer gestraften groeit, dat van de kortgestraften daarentegen daalt. Hieruit vloeit logisch voort dat minder veroordeelden hun straf volledig uitzitten en men gebruik maakt van andere modaliteiten.

De opheffing van de *interneringsmaatregelen* en deze *tegen landlopers* vertonen een ander beeld. Het opheffen van de maatregel tegen landlopers volgt getrouw de daling van het aantal opsluitingen. De internering daarentegen laat toe volgend beeld uit te tekenen. De afname van de index is het grootst in het aandeel tegenover de totale populatie (-42) en het geringst in de dagpopulatie (-21), het opheffen van de maatregel daalt met index 38. Dit laat toe te bevestigen dat het aantal geïnterneerde personen afneemt maar hun verblijfsduur toeneemt.

3. Groeiers

Van de *voorlopige invrijheidstelling* met het oog op de verwijdering uit het land en met het oog op het toekennen van genade wordt meer dan voorheen gebruik gemaakt. De toepassing van de maatregel volgt de evolutie van het aantal vreemdelingen echter niet. 1991 stelt deze vaststelling duidelijk in het licht. Deze die gekoppeld zijn aan het genadebeleid zijn grillig en vertonen grote schommelingen. In 1991 was de voorlopige invrijheidstelling met het oog op het toekennen van genade de derde belangrijkste vorm van invrijheidstelling (13.6%).

Zoals reeds vermeld heeft de *voorwaardelijke invrijheidstelling* aan belang gewonnen als modaliteit van invrijheidstelling. In de beschouwde periode doet zich een verdubbeling voor. In 1991 daalde het aantal toekenningen van voorwaardelijke invrijheidstellingen lichtjes tegenover het vorige jaar maar blijft dubbel zo hoog als in het aanvangsjaar 1974.

Het aantal *niet-Belgen* die van hun vrijheid worden beroofd en vrijgelaten worden onder toepassing van de *bijzondere wetten* terzake is in de beschouwde periode sterk gegroeid. Een progressieve toename is merkbaar, slechts onderbroken

---

door jaren waarin zich een tijdelijke daling voordoet. 1991 laat een sterke sprong voorwaarts zien.

Volledigheidshalve moeten nog twee groeiers vermeld worden. *Zelfmoorden* waren sedert 1983 op het dubbele van het niveau van het referentiejaar gestagneerd. 1991 toont een voorlopig hoogtepunt. Het aantal *ontvluchtingen* had zich gestabiliseerd, zij het wisselend, op meer dan het dubbele van het referentiejaar, 1991 wijkt niet van dit patroon af.

4. Het toekennen van genade (zowel individueel als collectief)

Dit vertoont per definitie een grillig patroon. Individuele genade werd in 1991 meer toegekend dan het sinds 1987 gebruikelijk was. Er werd in 1991 tweemaal meer collectieve genade toegekend dan het referentiejaar 1975 toonde.

5. Stabiel schommelende modaliteiten

Het aandeel van de *beklaagden* maakt een belangrijk deel van de gevangenisbevolking uit. Tot 1984 nam de opheffing van de voorhechtenis als vrijlatingsmodaliteit toe (+43), sindsdien zette zich een daling in en in 1990 bereikte men opnieuw het niveau van het referentiejaar (index 101), in 1991 deed zich opnieuw een aanwijsbare daling voor. Niet onbelangrijk is het te vermelden dat de vrijlating van beklaagden de tweede belangrijkste modaliteit van invrijheidstelling is (16.72%).

Op één uitzondering na (1981) *overleden* er minder personen in de strafinrichtingen dan in 1974. Aanzienlijke schommelingen doen zich hier niet voor.

Tabel 1. Eindejaarspopulatie

	Totaal	Beklaagden	Veroordeelden	Minderjarigen	Internering	Landlopers	Vreemdelingen
1974	6258	1403	2901	13	933	919	28
1975	6426	1499	2850	27	894	918	40
1976	5896	1446	2348	14	800	984	51
1977	6116	1494	2475	12	765	1055	65
1978	6062	1487	2540	10	730	984	78
1979	6042	1072	2898	7	872	911	70
1980	5671	1213	2360	30	889	889	39
1981	6118	1828	2530	26	757	757	40
1982	6299	1958	2626	30	752	752	40
1983	6438	2073	2791	20	720	720	41
1984	6352	2007	2838	27	702	702	39
1985	6172	1946	2693	38	672	730	57
1986	6579	2128	2943	27	699	671	86
1987	6426	2031	3035	18	708	544	76
1988	6083	1876	2857	13	712	504	112
1989	6702	1956	3458	5	730	445	102
1990	5924	1490	3144	9	715	432	128
1991	6311	2057	2777	14	739	465	255
index							
1974	100	100	100	100	100	100	100
1975	102,68	106,84	98,24	207,69	95,82	99,89	142,86
1976	94,22	103,06	80,94	107,69	85,74	107,07	182,14
1977	97,73	106,49	85,32	92,31	81,99	114,80	232,14
1978	96,87	105,99	87,56	76,92	78,24	107,07	278,57
1979	96,55	76,41	99,90	53,85	93,46	99,13	250,00
1980	90,62	86,46	81,35	230,77	95,28	96,74	139,29
1981	97,76	130,29	87,21	200,00	81,14	82,37	142,86
1982	100,66	139,56	90,52	230,77	80,60	81,83	142,86
1983	102,88	147,75	96,21	153,85	77,17	78,35	146,43
1984	101,50	143,05	97,83	207,69	75,24	76,39	139,29
1985	98,63	138,70	92,83	292,31	72,03	79,43	203,57
1986	105,13	151,67	101,45	207,69	74,92	73,01	307,14
1987	102,68	144,76	104,62	138,46	75,88	59,19	271,43
1988	97,20	133,71	98,48	100,00	76,31	54,84	400,00
1989	107,09	139,42	119,20	38,46	78,24	48,42	364,29
1990	94,66	106,20	108,38	69,23	76,63	47,01	457,14
1991	100,85	146,61	95,73	107,69	79,21	50,60	910,71
percentage							
1974		22,42	46,36	0,21	14,91	14,69	0,45
1975		23,33	44,35	0,42	13,91	14,29	0,62
1976		24,53	39,82	0,24	13,57	16,69	0,86
1977		24,43	40,47	0,20	12,51	17,25	1,06
1978		24,53	41,90	0,16	12,04	16,23	1,29
1979		17,74	47,96	0,12	14,43	15,08	1,16
1980		21,39	41,62	0,53	15,68	15,68	0,69
1981		29,88	41,35	0,42	12,37	12,37	0,65
1982		31,08	41,69	0,48	11,94	11,94	0,64
1983		32,20	43,35	0,31	11,18	11,18	0,64
1984		31,60	44,68	0,43	11,05	11,05	0,61
1985		31,53	43,63	0,62	10,89	11,83	0,92
1986		32,35	44,73	0,41	10,62	10,20	1,31

1987	31,61	47,23	0,28	11,02	8,47	1,18
1988	30,84	46,97	0,21	11,70	8,29	1,84
1989	29,19	51,60	0,07	10,89	6,64	1,52
1990	25,15	53,07	0,15	12,07	7,29	2,16
1991	32,59	44,00	0,22	11,71	7,37	4,04

Tabel 2. Totale populatie per jaar

	Totaal	Beklaagden	Minder-jarig	Veroor-deelden	Inter-nering	Land-lopers	Vreemde-lingen
1974	19162	8306	716	5855	497	2480	307
1975	19612	7986	739	5576	438	2413	814
1976	19310	7932	837	5335	427	2431	840
1977	20584	8128	665	6182	520	2482	1181
1978	19741	8203	346	6272	583	2271	1360
1979	19942	8242	512	6480	518	2200	1488
1980	20177	8662	767	5575	576	2250	1557
1981	20455	9510	1073	5341	477	2294	787
1982	21196	9499	982	5697	423	2246	1184
1983	22670	9990	1143	6427	436	2225	1251
1984	22493	9945	1420	6185	449	1963	1178
1985	19879	9242	1368	5035	283	1808	1045
1986	20102	9230	1267	4927	297	1723	1389
1987	18437	8560	870	4204	269	1500	1689
1988	17308	7680	640	3395	264	1421	2584
1989	18202	7997	495	4448	258	1315	2379
1990	17406	7302	522	4212	319	1191	2759
1991	18221	6831	454	4427	292	1249	4209
index							
1974	100	100	100	100	100	100	100
1975	102,35	96,15	103,21	95,23	88,13	97,30	265,15
1976	100,77	95,50	116,90	91,12	85,92	98,02	273,62
1977	107,42	97,86	92,88	105,58	104,63	100,08	384,69
1978	103,02	98,76	48,32	107,12	117,30	91,57	443,00
1979	104,07	99,23	71,51	110,67	104,23	88,71	484,69
1980	105,30	104,29	107,12	95,22	115,90	90,73	507,17
1981	106,75	114,50	149,86	91,22	95,98	92,50	256,35
1982	110,61	114,36	137,15	97,30	85,11	90,56	385,67
1983	118,31	120,27	159,64	109,77	87,73	89,72	407,49
1984	117,38	119,73	198,32	105,64	90,34	79,15	383,71
1985	103,74	111,27	191,06	85,99	56,94	72,90	340,39
1986	104,91	111,12	176,96	84,15	59,76	69,48	452,44
1987	96,22	103,06	121,51	71,80	54,12	60,48	550,16
1988	90,32	92,46	89,39	57,98	53,12	57,30	841,69
1989	94,99	96,28	69,13	75,97	51,91	53,02	774,92
1990	90,84	87,91	72,91	71,94	64,19	48,02	898,70
1991	95,09	82,24	63,41	75,61	58,75	50,36	1371,01
percentage							
1974		43,35	3,74	30,56	2,59	12,94	1,60
1975		40,72	3,77	28,43	2,23	12,30	4,15
1976		41,08	4,33	27,63	2,21	12,59	4,35
1977		39,49	3,23	30,03	2,53	12,06	5,74
1978		41,55	1,75	31,77	2,95	11,50	6,89
1979		41,33	2,57	32,49	2,60	11,03	7,46
1980		42,93	3,80	27,63	2,85	11,15	7,72

1981	46,49	5,25	26,11	2,33	11,21	3,85
1982	44,82	4,63	26,88	2,00	10,60	5,59
1983	44,07	5,04	28,35	1,92	9,81	5,52
1984	44,21	6,31	27,50	2,00	8,73	5,24
1985	46,49	6,88	25,33	1,42	9,10	5,26
1986	45,92	6,30	24,51	1,48	8,57	6,91
1987	46,43	4,72	22,80	1,46	8,14	9,16
1988	44,37	3,70	19,62	1,53	8,21	14,93
1989	43,93	2,72	24,44	1,42	7,22	13,07
1990	41,95	3,00	24,20	1,83	6,84	15,85
1991	37,49	2,49	24,30	1,60	6,85	23,10

Tabel 3. Geslacht – Nationaliteit

	Belg	Vreemdeling	Man	Vrouw
1974	5216	1042	6021	237
1975			5915	235
1976			4642	181
1977			4786	200
1978			4772	202
1979			4426	217
1980	4459	1212	5456	215
1981	4718	1400	5852	266
1982	4976	1323	6051	248
1983	4942	1496	6170	268
1984	4751	1601	6079	273
1985	4570	1602	5871	301
1986	4719	1860	6276	303
1987	4441	1985	6110	316
1988	4092	1991	5778	305
1989	4569	2133	6375	327
1990	4109	1815	5642	282
1991	3985	2326	5963	348
index				
1974	100	100	100	100
1975			98,24	99,16
1976			77,10	76,37
1977			79,49	84,39
1978			79,26	85,23
1979			73,51	91,56
1980	85,49	116,31	90,62	90,72
1981	90,45	134,36	97,19	112,24
1982	95,40	126,97	100,50	104,64
1983	94,75	143,57	102,47	113,08
1984	91,09	153,65	100,96	115,19
1985	87,62	153,74	97,51	127,00
1986	90,47	178,50	104,24	127,85
1987	85,14	190,50	101,48	133,33
1988	78,45	191,07	95,96	128,69
1989	87,60	204,70	105,88	137,97
1990	78,78	174,18	93,71	118,99
1991	76,40	223,22	99,04	146,84

percentage				
1974	83,35	16,65	96,21	3,79
1975			96,18	3,82
1976			96,25	3,75
1977			95,99	4,01
1978			95,94	4,06
1979			95,33	4,67
1980	78,63	21,37	96,21	3,79
1981	77,12	22,88	95,65	4,35
1982	79,00	21,00	96,06	3,94
1983	76,76	23,24	95,84	4,16
1984	74,80	25,20	95,70	4,30
1985	74,04	25,96	95,12	4,88
1986	71,73	28,27	95,39	4,61
1987	69,11	30,89	95,08	4,92
1988	67,27	32,73	94,99	5,01
1989	68,17	31,83	95,12	4,88
1990	69,36	30,64	95,24	4,76
1991	63,14	36,86	94,49	5,51

Tabel 4. Verhouding strafmaat en gemiddelde bevolking

Jaar	Criminele straf					Correctionele straf					plaats- vervgd.	gemidd.	eindj.
	Levens- lang	Tijde- lijk	+5 jaar	3-5 jaar	1-3 jaar	6m- 1jaar	6m-3m	1m-3m	tot 1m				
1985	110	216	413	558	879	284	146	79	41	232	6454	6172	
1986	140	197	461	560	860	260	138	86	36	216	6523	6579	
1987	166	205	526	636	985	275	144	80	37	118	6695	6426	
1988	170	211	649	711	927	149	84	42	24	84	6497	6083	
1989	198	238	722	712	956	205	110	49	21	160	6688	6702	
1990	205	256	777	696	994	159	88	39	22	110	6549	5924	
1991	233	246	706	643	817	142	80	30	13	127	6194	6311	
percentage													
1985	1,70	3,35	6,40	8,65	13,62	4,40	2,26	1,22	0,64	3,59			
1986	2,15	3,02	7,07	8,59	13,18	3,99	2,12	1,32	0,55	3,31			
1987	2,48	3,06	7,86	9,50	14,71	4,11	2,15	1,19	0,55	1,76			
1988	2,62	3,25	9,99	10,94	14,27	2,29	1,29	0,65	0,37	1,29			
1989	2,96	3,56	10,80	10,65	14,29	3,07	1,64	0,73	0,31	2,39			
1990	3,13	3,91	11,86	10,63	15,18	2,43	1,34	0,60	0,34	1,68			
1991	3,76	3,97	11,40	10,38	13,19	2,29	1,29	0,48	0,21	2,05			
index													
1985	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100			
1986	127,27	91,20	111,62	100,36	97,84	91,55	94,52	108,86	87,80	93,10			
1987	150,91	94,91	127,36	113,98	112,06	96,83	98,63	101,27	90,24	50,86			
1988	154,55	97,69	157,14	127,42	105,46	52,46	57,53	53,16	58,54	36,21			
1989	180,00	110,19	174,82	127,60	108,76	72,18	75,34	62,03	51,22	68,97			
1990	186,36	118,52	188,14	124,73	113,08	55,99	60,27	49,37	53,66	47,41			
1991	211,82	113,89	170,94	115,23	92,95	50,00	54,79	37,97	31,71	54,74			

Tabel 5. Modaliteiten van invrijheidstelling

	Strafeinde	Genade	Coll. genade	Yoorw. - invrijh.	Vrl. genade	Vrl. verw.	Rest. genade	Landlp.	Intern.	Vreemdel.	Beklaagd.	Totaal
1974	7252	7		612	232	216	27	2397	675	522	4021	19431
1975	7415		174	572	162	212	80	2267	665			
1976	7255		151	574	262	281	80	2355	675			
1977	7020			592	220	286	95	2502	679			
1978	6895			656	167	361	91	2228	691			23188
1979	6509	19	16	695	582	402	63	2123	589	1475	4092	23275
1980	5955	59	924	679	535	328	28	2101	649	1506	4217	23811
1981	5934	40	118	676	708	341	10	2208	544	703	4983	22769
1982	5846	68	16	688	842	446	18	2145	502	1480	4946	20681
1983	5827	69	4	722	1816	396	35	2176	551	1500	5383	22412
1984	5580	31	238	873	1647	431	23	1925	562	1352	5778	23076
1985	5631	16	478	948	5	446	26	1751	481	1141	5253	20663
1986	5178	21	14	935	849	422	35	1701	430	1470	5034	20340
1987	2543	4	3	1073	3013	432	17	1517	448	1798	4653	19499
1988	783	2	169	1161	3974	367	23	1379	440	2696	3971	18282
1989	2984	6	69	1108	2211	425	26	1279	427	2481	4206	19540
1990	1963	16	169	1351	3517	417	37	1162	476	2749	4093	20902
1991	2064	19	358	1198	2805	373	20	1163	425	4107	3424	20484
index												
1974	100	100		100	100	100	100	100	100	100	100	100
1975	102,25		100	93,46	69,83	98,15	296,30	94,58	98,52			
1976	100,04		86,78	93,79	112,93	130,09	296,30	98,25	100,00			
1977	96,80			96,73	94,83	132,41	351,85	104,38	100,59			
1978	95,08			107,19	71,98	167,13	337,04	92,95	102,37			119,34
1979	89,75	271,43	9,20	113,56	250,86	186,11	233,33	88,57	87,26	282,57	101,77	119,78
1980	82,12	842,86	531,03	110,95	230,60	151,85	103,70	87,65	96,15	288,51	104,87	122,54
1981	81,83	571,43	67,82	110,46	305,17	157,87	37,04	92,12	80,59	134,67	123,92	117,18
1982	80,61	971,43	9,20	112,42	362,93	206,48	66,67	89,49	74,37	283,52	123,00	106,43
1983	80,35	985,71	2,30	117,97	782,76	183,33	129,63	90,78	81,63	287,36	133,87	115,34
1984	76,94	442,86	136,78	142,65	709,91	199,54	85,19	80,31	83,26	259,00	143,70	118,76

1985	77,65	228,57	274,71	154,90	2,16	206,48	96,30	73,05	71,26	218,58	130,64	106,34
1986	71,40	300,00	8,05	152,78	365,95	195,37	129,63	70,96	63,70	281,61	125,19	104,68
1987	35,07	57,14	1,72	175,33	1298,71	200,00	62,96	63,29	66,37	344,44	115,72	100,35
1988	10,80	28,57	97,13	189,71	1712,93	169,91	85,19	57,53	65,19	516,48	98,76	94,09
1989	41,15	85,71	39,66	181,05	953,02	196,76	96,30	53,36	63,26	475,29	104,60	100,56
1990	25,69	228,57	97,13	220,75	1515,95	193,06	137,04	48,48	70,52	526,44	101,79	107,57
1991	28,46	271,43	205,75	195,75	1209,05	172,69	74,07	48,52	62,96	786,78	85,15	105,42
percentage												
1974	37,32	0,04	0,00	3,15	1,19	1,11	0,14	12,34	3,47	2,69	20,69	
1975												
1976												
1977												
1978	29,74			2,83	0,72	1,56	0,39	9,61	2,98			
1979	27,97	0,08	0,07	2,99	2,50	1,73	0,27	9,12	2,53	6,34	17,58	
1980	25,01	0,25	3,88	2,85	2,25	1,38	0,12	8,82	2,73	6,32	17,71	
1981	26,06	0,18	0,52	2,97	3,11	1,50	0,04	9,70	2,39	3,09	21,89	
1982	28,27	0,33	0,08	3,33	4,07	2,16	0,09	10,37	2,43	7,16	23,92	
1983	26,00	0,31	0,02	3,22	8,10	1,77	0,16	9,71	2,46	6,69	24,02	
1984	24,18	0,13	1,03	3,78	7,14	1,87	0,10	8,34	2,44	5,86	25,04	
1985	27,25	0,08	2,31	4,59	0,02	2,16	0,13	8,47	2,33	5,52	25,42	
1986	25,46	0,10	0,07	4,60	4,17	2,07	0,17	8,36	2,11	7,23	24,75	
1987	13,04	0,02	0,02	5,50	15,45	2,22	0,09	7,78	2,30	9,22	23,86	
1988	4,28	0,01	0,92	6,35	21,74	2,01	0,13	7,54	2,41	14,75	21,72	
1989	15,27	0,03	0,35	5,67	11,32	2,18	0,13	6,55	2,19	12,70	21,53	
1990	8,91	0,08	0,81	6,46	16,83	2,00	0,18	5,56	2,28	13,15	19,58	
1991	10,08	0,09	1,75	5,85	13,69	1,82	0,10	5,68	2,07	20,05	16,72	

Tabel 6. *Bijzondere modaliteiten van strafeinde*

	<i>Overlijden</i>		<i>Zelfmoord</i>		<i>Ontvluchting</i>	
1974	32	100	6	100	55	100
1975	24	75,00	5	83,33	44	80,00
1976	26	81,25	9	150,00	35	63,64
1977	31	96,88	7	116,67	34	61,82
1978	31	96,88	6	100,00	80	145,45
1979	29	90,63	7	116,67	118	214,55
1980	26	81,25	6	100,00	115	209,09
1981	36	112,50	5	83,33	97	176,36
1982	19	59,38	7	116,67	128	232,73
1983	31	96,88	14	233,33	138	250,91
1984	26	81,25	11	183,33	162	294,55
1985	22	68,75	12	200,00	156	283,64
1986	19	59,38	11	183,33	149	270,91
1987	28	87,50	12	200,00	176	320,00
1988	14	43,75	13	216,67	107	194,55
1989	25	78,13	15	250,00	149	270,91
1990	28	87,50	8	133,33	129	234,55
1991	30	93,75	16	266,67	140	254,55